

Uspořádání světa po 2. světové válce, úloha ČSR v poválečném světě a Evropská unie

Úvod

Po skončení druhé světové války v roce 1945 se svět výrazně změnil. Evropa byla zničena válkou, miliony lidí zemřely nebo přišly o domov. Státy tak hledaly způsob, jak zabránit tomu, aby se podobná katastrofa ještě někdy opakovala. Zároveň se změnilo rozložení moci ve světě. Dosavadní evropské velmoci, jako byla Velká Británie nebo Francie, byly oslabené a hlavní slovo začaly mít dvě nové supervelmoci – Spojené státy americké a Sovětský svaz (SSSR).

Marshallův plán byl americký program pomoci evropským státům po 2. světové válce. Poskytoval peníze a materiál, aby se zničené hospodářství obnovilo a aby se omezil vliv **komunismu**.

Svět po roce 1945

- V roce 1945 byla založena **Organizace spojených národů (OSN)**, která měla řešit konflikty mezi státy mírovou cestou.
- Československo bylo mezi 51 **zakládajícími členy** OSN.
- V roce 1946 varuje britský premiér Churchill před sovětskou rozpínavostí ve slavném projevu o **železné oponě**.
- Za touto pomyslnou oponou byly státy včetně ČSR pod kontrolou SSSR. Který tyto státy řídil skrz **ideologii komunismu**.
- Železná opona mezi západní a východní Evropou vydržela až do pádu Berlínské zdi v roce 1989.
- USA se v roce 1948 rozhodlo „zadržovat komunismus“ pomocí **Marshallova plánu**.
- Tento plán spočíval v americké hospodářské pomoci, která měla obnovit a stabilizovat **evropskou ekonomiku**, aby se zabránilo dalším komunistickým revolucím.
- SSSR a jím ovládané státy tento plán odmítly.
- Západní státy později vytvořily vojenský spolek **NATO**, zatímco státy východního bloku reagovaly vznikem Varšavské smlouvy. Zakládajícím členem bylo i **ČSR**.
- 9. května 1950 přichází francouzský ministr zahraničí Robert Schumann s deklarací, která měl za úkol integraci Evropy a odstranění staletého nepřátelství mezi Francií a Německem.
- Prvním důležitým krokem bylo založení **Evropského společenství uhlí a oceli** v roce 1952. Cílem bylo společně kontrolovat výrobu uhlí a oceli, tedy surovin důležitých pro válečný průmysl, a tím zabránit dalším konfliktům.
- Spolupráce se postupně rozšiřovala. V roce 1957 byly podepsány **Římské smlouvy**, které vytvořily Evropské hospodářské společenství.
- Členské státy mezi sebou začaly budovat společný trh.

Studená válka

Winston Churchill

Napětí po 2. světové válce mezi USA a Sovětským svazem se označuje jako studená válka. Nešlo o přímý vojenský konflikt, ale spíše o soupeření v oblasti zbrojení a vlivu na jiné státy.

Spolufinancováno
Evropskou unií

Uspořádání světa po 2. světové válce, úloha ČSR v poválečném světě a Evropská unie

Poválečné ČSR

- Československo (ČSR) se po druhé světové válce nejprve snažilo udržet **demokratický systém**, ale postupně se dostalo pod silný vliv Sovětského svazu.
- Tento vliv se naplno projevil při projednávání o **Marshallovu plánu**.
- Československá vláda jej nejprve přijala, ale nakonec pod tlakem Sovětského svazu ČSR tuto americkou **hospodářskou pomoc** odmítlo. Podle Moskvy byl totiž Marshallův plán pokus o vytvoření protisovětského bloku.
- V únoru 1948 došlo ke komunistickému **převratu**, země se stala na dalších 41 let pevnou součástí východního bloku.
- Československo se tak na dlouhou dobu oddělilo od vývoje v západní Evropě.

Úkol: Vyjmenuj státy východního bloku, které vidíš na mapě.

Časová osa

1946
Churchill ve svém slavném projevu varuje před rozpínavostí SSSR a mluví o železné oponě, která začala rozdělovat Evropu.

1949
Podpisem Severoatlantické smlouvy vzniká vojenský pakt NATO. Zakládajícími členy bylo 12 států západního bloku.

1952
Vzniká ESUO. Cílem této organizace byla kontrola uhlí a oceli, surovin nezbytných pro vedení války, což mělo zajistit trvalý mír v Evropě.

1945
Konec 2. světové války. Evropa je vyčerpaná a hlavní slovo ve světě získává USA a SSSR. Vzniká OSN, které má udržovat mír ve světě.

1948
USA zahájila Marshallův plán. Vláda ČSR jej po tlaku ze SSSR odmítá. V témže roce dochází v ČSR ke komunistickému převratu.

1950
9.5. přichází francouzský ministr Schuman s plánem na integraci Evropy. Na tuto památku slavíme dodnes den Evropy.

1955
Vznik Varšavské smlouvy. Tento vojenský pakt východního bloku existoval do roku 1991.

Diskuze a kontrolní otázky

Diskuze:

Jak se lišil přístup k poraženému Německu oproti situaci po 1. světové válce?
Byl tento nový přístup lepší?
Měly USA právo zasahovat do Evropy Marshallovým plánem?

Kontrolní otázky:

1. Co symbolizovala železná opona?
2. Proč Československo nejprve přijalo a pak odmítlo Marshallův plán?
3. Jak evropská integrace souvisela s prevencí další války?

Robert Schuman

Spolufinancováno
Evropskou unií

Uspořádání světa po 2. světové válce, úloha ČSR v poválečném světě a Evropská unie

PLÁN HODIN

0.–5. minuta

- Úvodní **administrace** a absence.

5.–15. minuta

- Pomocí QR kódu z pracovního listu zhlédnutí části **videa (00:00 - 2:45)** o termínu Železná opona a následný brainstorming o situaci ve světě a ČSR po válce.
- Vyučující následně uvede konkrétní téma hodiny („**Uspořádání světa po 2. světové válce, úloha ČSR v poválečném světě a Evropská unie**“) a sdělí cíle hodiny:
 - 1) popsat jak se změnilo uspořádání světa po roce 1945
 - 2) vysvětlit postavení Československa po válce.
 - 3) popsat vznik evropské integrace

15.–30. minuta

- Vyučující s žáky postupně projde pracovní list s důrazem na hlavní body u daných témat.

30.– 35. minuta

- Žáci mají za úkol pojmenovat státy východního bloku na mapě (mezipředmětový vztah: Zeměpis)

35.–42. minuta

- **Diskuze** k tématu.
- Žáci nejprve ve dvojicích a poté společně s vyučujícím diskutují nad otázkami v pracovním listu.

Návod k diskuzi:

1. **Jak se lišil přístup k poraženému Německu oproti situaci po 1. světové válce?** Po 1. světové válce bylo Německo tvrdě potrestáno. Muselo platit vysoké reparace, přišlo o území a bylo silně omezeno vojensky. Po 2. světové válce sice bylo také poraženo, ale vítězné mocnosti se postupně snažily Německo ekonomicky obnovit a začlenit do evropské integrace.

2. **Byl tento nový přístup lepší?** Nejspíš ano. Tvrdé podmínky po 1. světové válce přispěly k nespokojenosti v Německu a k nástupu nacismu. Po 2. světové válce byla snaha obnovit ekonomiku a stabilitu, což pomohlo vytvořit demokratické a hospodářsky silné Západní Německo.

3. **Měly USA právo zasahovat do Evropy Marshallovým plánem?**

Šlo o dobrovolnou ekonomickou pomoc státům, které ji chtěly přijmout. Na druhé straně tím USA také posilovaly svůj politický a ekonomický vliv v Evropě a snažily se zabránit šíření komunismu.

42.–45. minuta

- **Sumarizace** tématu, žáci zodpoví kontrolní otázky.

Správné odpovědi: 1. rozdělení Evropy na západní demokratické státy a východní komunistické státy. 2. Nejprve ho chtělo přijmout, ale po tlaku Sovětského svazu ho muselo odmítnout. 3. Státy začaly spolupracovat ekonomicky i politicky, aby mezi nimi nevznikl další konflikt.

- Krátká **autoevaluace**, v rámci které žáci zhodnotí, co věděli a co nového se naučili.
- **Závěr.**

Spolufinancováno
Evropskou unií

Uspořádání světa po 2. světové válce, úloha ČSR v poválečném světě a Evropská unie

ZDROJE

- Bartošová, J. a kol. (2023). *Základy společenských věd: učebnice pro střední odborné školy : v souladu s RVP*. Taktik.
- Benda M. a kol. (2024). *Dějepis pod lupou 3 - dějiny 20. a 21. století: učebnice pro 3. ročník středních škol a gymnázií : v souladu s RVP*. Taktik.
- Kopeček, P. (2018). *Světové dějiny 20. století*. Epoque
- <https://www.pdf.upol.cz/fileadmin/users/326/VDSD.pdf>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDlezn%C3%A1_opona
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Robert_Schuman
- <https://www.jsns.cz/lekce/1766743-span-id-0-span-jirka-vysvetluje-moderni-dejiny-studena-valka>

Financováno Evropskou unií. Názory vyjádřené jsou názory autora a neodráží nutně oficiální stanovisko Evropské unie či Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za vyjádřené názory nenesou odpovědnost.

Spolufinancováno
Evropskou unií